

Життєвий та творчий шлях Володимира Івановича ХУДОЄРКА (до 90-річчя від дня народження)

Володимир Іванович Худоєрко народився 28 жовтня 1935 р. на станції Леушківська Ново-Леушківського району Краснодарського краю у родині держслужбовців.

У середині 1950 років родина переїхала до Полтави, де у 1954 р. Володимир закінчив середню школу. Того ж року В.І. Худоєрко вступив до Полтавського сільськогосподарського інституту на агрономічний факультет, який успішно закінчив у 1959 р. Цього ж року йому запропонували посаду головного агронома навчального дослідного господарства Лозівка Полтавського сільськогосподарського інституту. В серпні 1960 р. у зв'язку зі скороченням штату у господарстві В.І. Худоєрко залишив цю роботу й перейшов на посаду старшого наукового співробітника відділу насінництва Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції. В грудні цього ж року закінчив курси підвищення кваліфікації Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики. З травня 1961 р. до липня 1962 р. перебував у тривалому відрядженні в республіці Куба. З серпня до листопада 1962 р. працював на посаді завідувача відділу насінництва Полтавської державної сільськогосподарської дослідної станції.

У 1963 р. В.І. Худоєрко переїхав до Харкова й вступив до аспірантури Українського науково-дослідного інституту рослинництва, селекції і генетики. Керівником Володимира Івановича став видатний вітчизняний вчений у галузі селекції та насінництва кукурудзи професор Василь Овсійович Козубенко. Перші наукові праці В.І. Худоєрка були присвячені культурі кукурудзи. В 1967 р. молодий вчений закінчив аспірантуру й того ж року захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата сільськогосподарських наук.

Новий етап творчої і організаційної роботи В.І. Худоєрка був пов'язаний з прийнятим у 1972 році рішенням Президії ВАСГНІЛ щодо створення в Українському НДІРСіГ ім. В.Я. Юр'єва лабораторії селекції озимого жита. Її першим завідувачем і став В.І. Худоєрко. Культурі озимого жита він присвятив все своє подальше життя.

На той час усі сорти озимого жита були високорослими і нестійкими проти вилягання. Тому Володимир Іванович одразу ініціював розробку програми створення принципово нових сортів жита з короткою і стійкою проти вилягання соломиною. В.І.Худоєрко розробив методики селекції озимого жита з використанням домінантних донорів короткостеблистості та селекції синтетичних сортів озимого жита. Новим етапом селекції озимого жита стало створення в 1978 р. принципово нового сорту Харківське 78 (автори: В.І. Худоєрко, І.А. Панченко, Л.В. Бондаренко, В.Д. Кобилянський, М.К. Ковальов). Це перший в Україні короткостеблий сорт з високою стійкістю до вилягання та повністю придатний до індустриальних технологій вирощування цієї культури. В основу селекційної роботи покладені насичуючі схрещування з подальшим одержанням гомозиготних за висотою стебла форм методами інцухту та аналізуючих парних схрещувань. За висотою рослин Харківське 78 було на 35-40% нижчим від сортів Харківське 55 і Харківське 60, значно

(на 1,5-2,0 т/га) перевищувало їх за врожайністю, не вилягало і не поступалося за зимостійкістю, посухостійкістю та іншими господарсько-цінними ознаками.

Одночасно В.І. Худоєрko займався й селекцією кормового жита. Методами гібридизації складних тетраплоїдних популяцій, безперервних індивідуальних і рослинних доборів в 1976 р. створено високогетерозисний і гетерогенний тетраплоїдний сорт Кормове 51 (автори В.І. Худоєрko, Л.В. Бондаренко, І.А. Панченко, Б.О. Весна). Сорт з 1981 р. широко районований в Україні та за її межами. Його важливими особливостями стали висока врожайність зеленої маси (до 35,0 т/га), ранньостиглість і хороша насіннєва продуктивність (до 4,5 т/га).

Вчений розробив методики селекції озимого жита з використанням домінантних донорів короткостебловості та селекції синтетичних сортів жита озимого; провів порівняльне вивчення методів оцінки комбінаційної здатності та разом з німецьким професором Х. Мюлером розробив метод політопкроса.

В.І. Худоєрko – автор першого в Україні короткостеблого стійкого до вилягання сорту Харківське 78, укiсного сорту Кормове 51, а також, перших у колишньому СРСР синтетичних короткостеблових сортів Харківське 88, Харківське 95 та Харківське 98. Він є співавтором сорту Красавка, який було перейменовано на Пам'ять Худоєрка, що з 2011 р. й донині був національним стандартом. У доробку В.І. Худоєрка 10 авторських свідоцтв на сорти озимого жита, свідоцтво на «Спосіб отбора родоначальных растений озимой ржи».

Під керівництвом В. І. Худоєрка було розпочато селекцію зі створення гібридів жита озимого з використанням донорів самофертильності та чоловічої цитоплазматичної стерильності. Селекціонерами і генетиками відділу озимого жита створені перші експериментальні гібриди на основі цитоплазматичної чоловічої стерильності (ЦЧС). В результаті плідної співпраці з генетиками створено гібриди першого покоління жита озимого Первісток, Юр'ївець та Слобожанець. Первісток став

вперше створеним гібридом на цій генетичній основі в країнах пострадянського простору, а Україна третьою країною у світі, де створено гібриди жита вітчизняної селекції. Передумови гібридної селекції озимого жита дозволили спланувати довгострокову програму одержання синтетиків і гібридів на основі цитоплазматичної чоловічої стерильності і донора самофертильності. За цією програмою створено такі синтетичні сорти як Харківське 88 (автори: В.І. Худоєрko, І.А. Панченко, В.Д. Гулага), Харківське 95 (В.І. Худоєрko, В.Д. Гулага, О.О. Парасовченко, І.А. Панченко), Харківське 98 (В.І. Худоєрko, О.О. Парасовченко, В.С. Крайнюк, В.П. Дерев'янка), Хасто (В.І. Худоєрko, Д.К. Єгоров, В.З. Іодковський, О.О. Парасовченко, В.С. Крайнюк) Хамарка (В.І.Худоєрko, Д.К.Єгоров О.О. Парасовченко, В.С. Крайнюк, О.О. Белкін).

В.І. Худоєрko є автором книги «Озиме жито» і близько 100 наукових праць. Він брав участь в організації і проведенні міжнародних нарад у Німеччині, Угорщині, Польщі, Чехії, Румунії, Швеції. Чимало часу і зусиль Володимир Іванович віддавав громадській роботі. Він був головою селекційної секції вченої ради інституту, керівником секції із озимого жита і тритикале Південного відділення ВАСГНІЛ, головою Всесоюдної координаційної ради із озимого жита, національним куратором у науковій раді з селекції країн РЕВ, членом Європейської асоціації селекціонерів. Під його керівництвом працівники науково-дослідних установ Польщі та Німеччини проходили стажування, а студенти цих країн виробничу практику.

За багаторічну плідну наукову роботу, створення нових сортів В.І. Худоєрko нагороджений орденом “Дружби Народів” (1986), золотою (1987) і трьома срібними медалями ВДНГ СРСР, трьома бронзовими медалями ВДНГ України. У 1987 р. його ім'я занесене до алеї Трудової Слави на виставці досягнень народного господарства УРСР.

Значні наукові здобутки та численні заслуги В. І. Худоєрка залишили яскравий слід у вітчизняній селекції і продовжують жити в пам'яті багатьох його послідовників.

Помер Володимир Іванович Худоєрko 16 лютого 2008 року, похований у Харкові.

Д. К. Єгоров, В. М. Ожерельєва, Н. Ю. Єгорова
Інститут рослинництва ім. В.Я Юр'єва НААН України, Харків, Україна